

Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi 20 pisteen tehtävää, ja osassa II kolme 30 pisteen tehtävää. Saat vastata enintään viiteen tehtävään. Näistä tehtävistä enintään kaksi saa olla osasta II. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään. Halutessasi voit tuottaa vastausten tueksi piirroksia, kaavioita tai taulukoita ja liittää niistä kuvakaappauksen mihin tahansa tekstivastaukseen.

Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvoiteltavaksi.

Sisällys

1. Osa I: 20 pisteen tehtävät

Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Ihmiskunnan historian käännekohtia	20 p.
2. Kansanmurhat historiassa	20 p.
3. Suomen henkinen ilmapiiri maailmansotien välisenä aikana. Aineisto	20 p.
4. Kreikka ja antiikin Rooma	20 p.
5. Suomen kaupunkien väkiluvun kehitys. Aineisto	20 p.
6. Eurooppa ja imperialismi. Aineisto	20 p.

2. Osa II: 30 pisteen tehtävät

Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Maailman väestökehitys. Aineisto	30 p.
8. Kiina kansainvälisessä järjestelmässä. Aineisto	30 p.
9. Suomi-kuva ja suomalainen identiteetti. Aineisto	30 p.

Koe yhteensä **120 p.**

Osa I: 20 pisteen tehtävät

Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Ihmiskunnan käännekohtia. 20 p.

Usein väitetään, että neoliittinen vallankumous ja teollinen vallankumous ovat olleet merkittävimpiä käännekohtia ihmiskunnan historiassa. Pohdi, miten tätä väittämää voidaan perustella.

2. Kansanmurhat historiassa. 20 p.

Yhdistyneet kansakunnat hyväksyi vuonna 1948 yleissopimuksen kansanmurhien ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi. Sopimuksessa kansanmurha eli joukkotuhonta määriteltiin teoksi, joka tähtää jonkin kansallisen, etnisen, rodullisen tai uskonnollisen ryhmän hävittämiseen täysin tai osittain esimerkiksi tappamalla ryhmän jäseniä tai huonontamalla ryhmän elinehtoja sillä tarkoituksella, että ryhmä häviäisi. Esimerkkinä kansanmurhista on juutalaisten tuhoaminen Euroopassa 1940-luvulla.

Pohdi, miten kansanmurhille otolliset olosuhteet syntyvät ja miksi kansanmurhia ei ole aina saatu estettyä. Käytä pohdintasi tukena esimerkkejä 1900–2000-luvuilta.

3. Suomen henkinen ilmapiiri maailmansotien välisenä aikana. 20 p.

Tekstikatkelmat 3. A, 3. B ja 3. C koskevat Suomen suhdetta kansainvälisyyteen 1920- ja 1930-luvuilla.

Erittele, millä tavoin tekstikatkelmat 3. A, 3. B ja 3. C ilmentävät 1920- ja 1930-lukujen henkistä ilmapiiriä Suomessa. Pohdi myös, miten eri yhteiskuntaryhmissä ajateltiin kansainvälisyydestä.

3. A Tekstikatkelma: Olavi Paavolainen, *Nykyaikaa etsimässä*

Ja niin sain lähteä matkalle etsimään nykyaikaa. Etsimään uutta maailmaa ja uutta ihmistä. Pakenin "tuhatjärviä" ja raikkaita havumetsiä ja aaltoilevia päivänkakkaraniittyjä löytääkseni bensiniisäiliöitä, nostoraana- ja savupiippuaarnioita ja asfalttimaanteitä. Pakenin lannan ja vastakynnetyn mullan tuoksua löytääkseni savun ja kivihiilenmurskan lemun. – – Mutta minä löysin nykyajan unelman. Kaikkialla tuli se vastaan, reklaameissa ja taidejulkaisuissa, – – baleteissa ja näyttämöillä. – – kun korkeimman kulmarakennuksen katolla välähtää kiertämään "valosanomalehden" säteilevä nauha hulmutellen näkyviin uutisia kurssivaihteluista, maanjäristyksestä Azoreilla, sotatapahtumista Kiinassa, tennisottelun tuloksista Cannes'issa, myrskyisestä valtiopäiväistunnosta Berlinissä ja Walesin prinssin saapumisesta Deauville'iin, tuntuu kuin seisoi vastapäätä nykyajan sykkivää sydäntä.

Lähde: Kirjailija Olavi Paavolainen, *Nykyaikaa etsimässä*. Esseitä ja pakinoita (1929).

3. B Tekstikatkelma: IKL:n (Isänmaallisen Kansanliikkeen) puolueohjelma 1932

– – Me vaadimme, että kotoisen kansamme kaikkia jäseniä tehokkain keinoin suojellaan vierasmaalaisten rotujen turmiollista vaikutusta ja kotimaisiakin ala-arvoisia ja vahingollisia vaikutteita vastaan. – – Kulttuurimme on rakennettava kansalliselle pohjalle. – –

Lähde: Isänmaallisen Kansanliikkeen yleiset ohjelmaperusteet. Tietoarkisto Pohtiva – Poliittisten ohjelmien tietovaranto. <https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/IKL/291>. Viitattu 10.2.2019.

3. C Tekstikatkelma: Kai Ekholm, *Rajoitetun sananvapauden aika*

– – Savupirttimieliala ilmeni myös käännöskirjallisuudessa. Kirjailijaliiton puheenjohtaja Eino Railo, joka 16.2.1935 torjui anglosaksisen kirjallisuuden: "Pois ulkomainen kirjallinen rihkama Suomen julkisesta elämästä – kansallinen omavaraisuus kunniaan." Kirjailijaliitto hyväksyi yksimielisesti ponnet ja velvoitti johtokunnan painostamaan kustantajia. Elettiin *Kalevalan* riemuvuotta. – –

Lähde: Professori Kai Ekholm, *Rajoitetun sananvapauden aika*. Tiellä sananvapauteen -verkkosivusto. <https://sananvapauteen.fi/artikkeli/1850>. Julkaistu 2017. Viitattu 6.2.2019.

4. Kreikka ja antiikin Rooma. 20 p.

Erittele, miten kreikkalainen kulttuuri vaikutti antiikin Rooman kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

5. Suomen kaupunkien väkiluvun kehitys. 20 p.

Tarkastele Suomen kaupunkien väkiluvun kehitystä ja pohdi taulukkoa 5. A käyttäen, mitkä tekijät vaikuttivat kehitykseen.

5. A Taulukko: Eräiden Suomen kaupunkien väkiluku vuosina 1805–1870 ja koko maan väkiluku samaan aikaan.

Eräiden Suomen kaupunkien väkiluku vuosina 1805–1870 ja koko maan väkiluku samaan aikaan

Kaupunki	1805	1840	1860	1870
Helsinki	4 237	16 592	21 698	32 113
Turku	11 300	13 145	16 870	19 793
Tampere	602	1 819	5 232	6 986
Hämeenlinna	1 689	2 697	2 915	3 065
Jyväskylä	Ei tietoa	177	858	1 331
Suomen kaikkien kaupunkien väkiluku	44 728	84 599	109 510	137 413
Suomen koko väkiluku	898 364	1 445 626	1 746 725	1 768 769

Lähde: *Statistisk handbok för Finland* [Suomen tilastollinen käsikirja] (1872) ja Mauri Nieminen, *Väestötilastoja 250 vuotta. Katsaus väestötilaston historiaan vuosina 1749–1999* (Tilastokeskus, 1999).

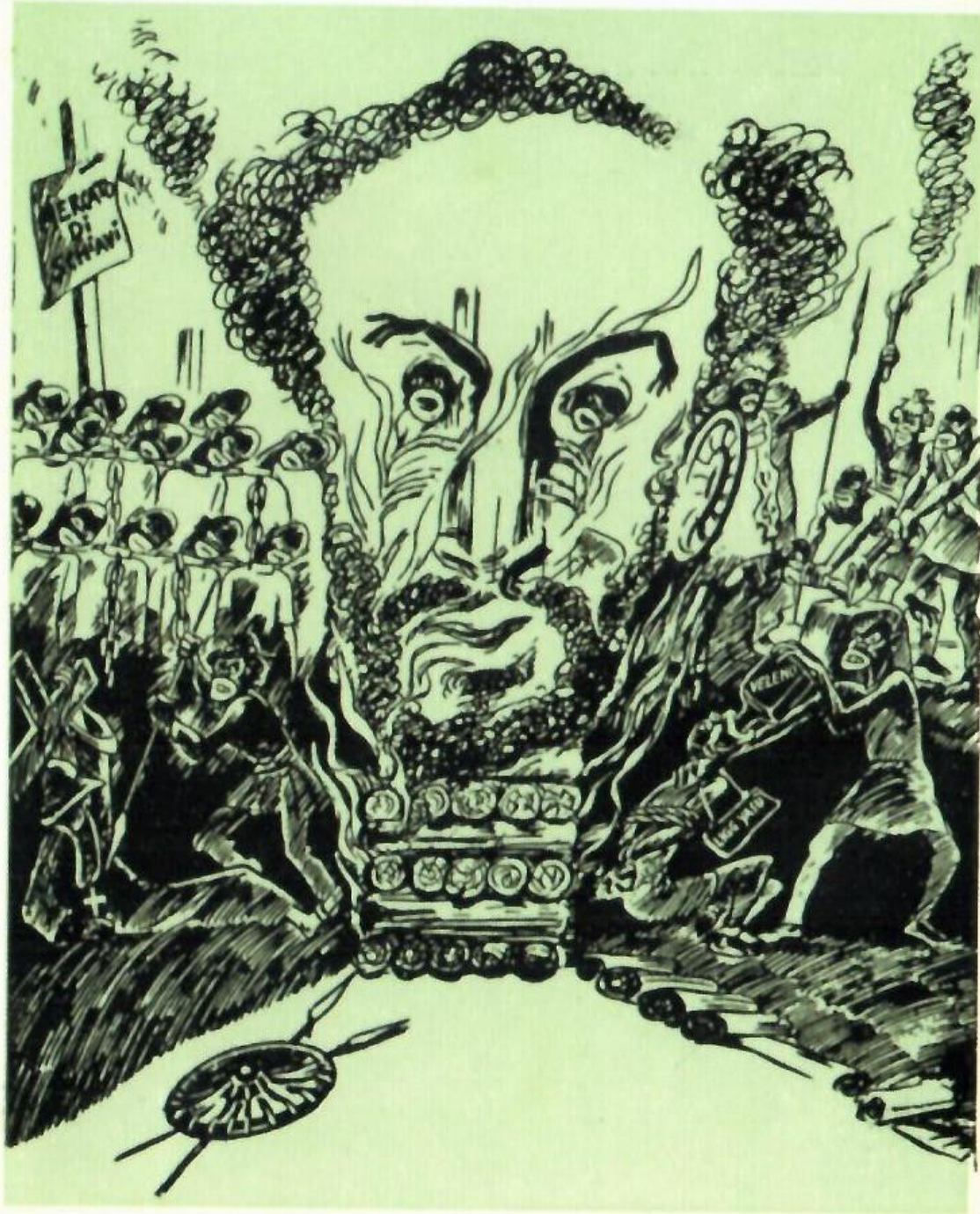
6. Eurooppa ja imperialismi. 20 p.

Vuosina 1935–1936 Benito Mussolinin johtama Italia valloitti siihen asti itsenäisenä olleen Abessinian (nyk. Etiopia) valtion Itä-Afrikassa. Abessinian tuli Italian siirtomaa, ja sen hallitsija keisari Haile Selassie joutui pakenemaan maasta.

Kuvat 6. A ja 6. B ovat peräisin Italiassa valloituksen aikana julkaistuista postikorteista.

Pohdi, minkälaisen näkemyksen kuvat 6. A ja 6. B esittävät yhtäältä eurooppalaisista ja toisaalta abessinialaisista ja miten siirtomaavalloituksia perusteltiin eurooppalaiselle yleisölle imperialismin aikakaudella.

6. A Kuva: Haile Selassien todelliset kasvot

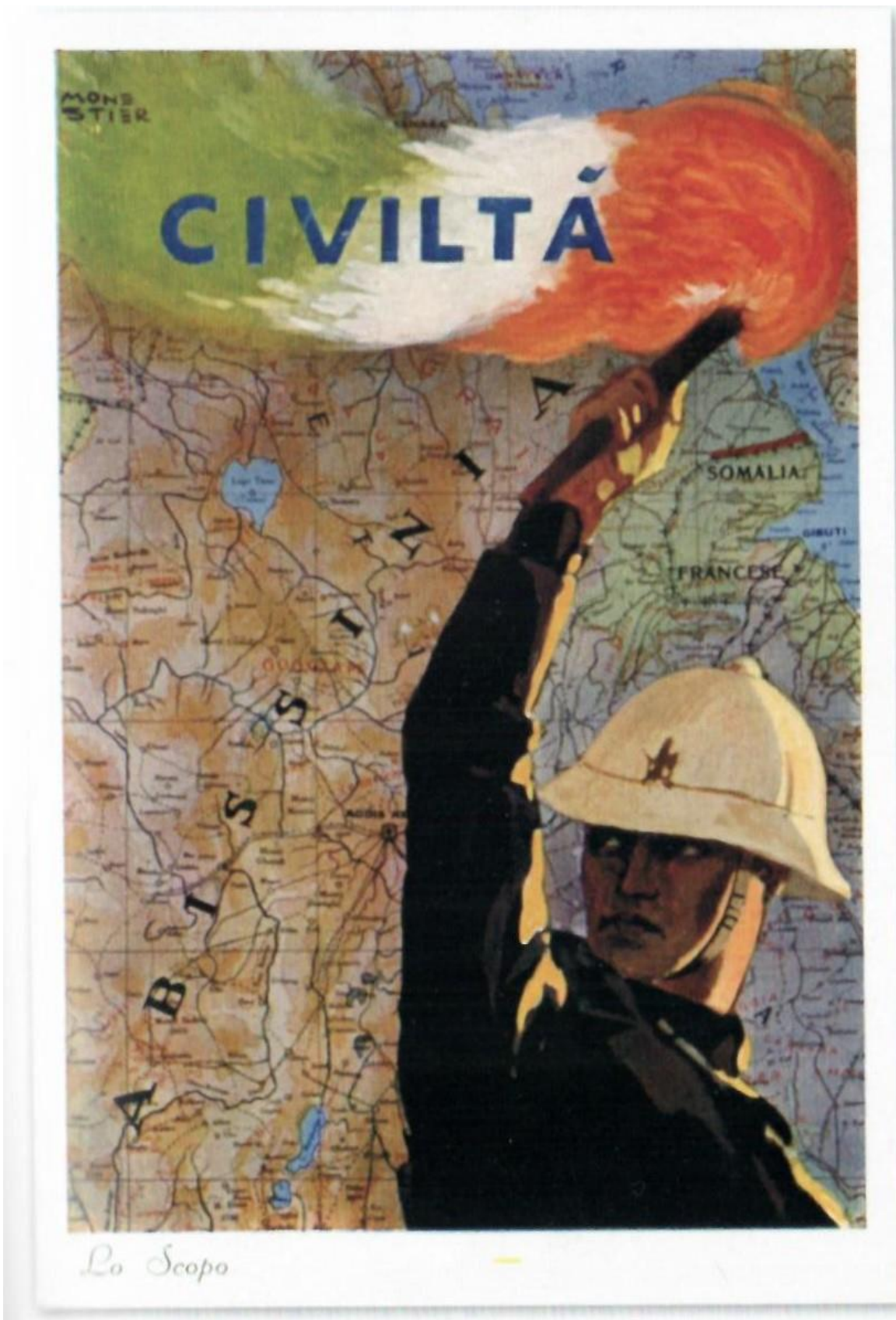

Il vero volto di Haimè Selassie

Haile Selassien todelliset kasvot. Italialainen postikortti vuodelta 1936.

Lähde: Enrico Sturani, *Cartoline dalla A alla Z* (2013).

6. B Kuva: Siviilisaatio

Siviilisaatio. Italialainen postikortti vuodelta 1935.

Lähde: Enrico Sturani, *Cartoline dalla A alla Z* (2013).

Osa II: 30 pisteen tehtävät

Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Maailman väestökehitys. 30 p.

Väestötaloustieteen professori Ronald Lee on esittänyt taulukossa 7. A laskelmat ja ennusteen maailman väestökehityksestä vuosina 1800–2050. Taulukon luvut kertovat synnytysten määrän yhtä naista kohti, alle 15-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden osuudet väestössä prosentteina ja keskimääräisen elinajanodotteen synnyinhetkellä.

7.1. Tarkastele taulukon 7. A pohjalta olennaisia muutoksia maailman väestökehityksessä vuosina 1800–2000. Erittele myös muutosten syitä. 16 p.

7.2. Pohdi, mitä yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia lasten ja vanhusten väestöosuuden ja elinajanodotteen muutoksilla oli vuosina 1800–2000 ja olisi vuosina 2000–2050. 14 p.

7. A Taulukko: Laskelmat ja ennuste maailman väestökehityksestä vuosina 1800–2050

Laskelmat ja ennuste maailman väestökehityksestä vuosina 1800–2050

	Synnytyksiä yhtä naista kohti	Alle 15- vuotiaiden osuus väestöstä prosentteina	Yli 65- vuotiaiden osuus väestöstä prosentteina	Elinajanodote synnyinhetkellä vuosina laskien
1800	6,0	36	4	27
1900	5,2	35	4	30
1950	5,0	34	5	47
2000	2,7	30	7	65
2050	2,0	20	16	74

Lähde: Ronald Lee, The demographic transition. *Journal of Economic Perspectives* 4/2003. Käännös: YTL.

8. Kiina kansainvälisessä järjestelmässä. 30 p.

Tekstikatkelmat (aineistot 8. A ja 8. B) koskevat Kiinan kehitystä ja toimintaa kansainvälisessä järjestelmässä 2000-luvulla.

8.1. Erittele, mitä poliittisia tavoitteita Kiinan presidentti Xi Jinpingin puhe vuodelta 2018 (aineisto 8. A) tuo esille, ja arvioi, miten osuvasti puhe kuvaa Kiinan toimintaa maailmalla 2010-luvulla. 15 p.

8.2. Tarkastele seikkoja, jotka puhuvat professori Hiski Haukkalan esittämien käsitysten (aineisto 8. B) puolesta, ja seikkoja, jotka puhuvat niitä vastaan.

8. A Tekstikatkelma: Presidentti Xi Jinpingin avauspuhe

Kiinalla ja Afrikalla on samanlaiset menneisyyden vaiheet ja yhteinen tehtävä, ne ovat kautta vuosien osoittaneet toisilleen ymmärtämystä ja auttaneet toisiaan. Yhdessä ne ovat astuneet kumpaakin osapuolta hyödyttävän yhteistyön tielle. – – Kiina noudattaa suhteissaan Afrikkaan viittä periaatetta: Afrikan maiden pyrkimykseen kehittyä omiin kansallisiin oloihin soveltuvalla tavalla ei puututa; Afrikan maiden sisäisiin asioihin ei puututa; Afrikan maita ei alisteta meidän tahtoomme; Afrikalle annettavaan tukeen ei liity poliittisia siteitä; investointi- ja rahoitusalan yhteistyö Afrikan kanssa ei pyri itsekkäästi poliittiseen hyötyyn. Toivomme, että muut maat soveltaisivat näitä viittä ”ei”-periaatetta Afrikkaa koskevia asioita käsitellessään. – – Globaali [talouden] kasvu on nyt epävarmaa ja ennustamatonta, mutta Kiina lisää taloutensa avoimuutta tehdäkseen kaikkia osapuolia hyödyttävää yhteistyötä, kannattaa avointa maailmantaloutta ja monenkeskistä kauppajärjestelmää ja sanoutuu irti protektionismista ja yksinapaisuudesta.

Lähde: Kiinan kansantasavallan presidentti Xi Jinpingin avauspuhe Kiinan ja Afrikan maiden FOCAC-yhteistyökonferenssissa Beijingissä 3.9.2018. Kiinan valtion tietotoimisto. www.xinhuanet.com/english/2018-09/03/c_129946189.htm. Viitattu 18.2.2019. Käännös: YTL.

8. B Tekstikatkelma: Professori Hiski Haukkalan radiohaastattelu

– – Me olemme nähneet Kiinan nousevan neljä vuosikymmentä lähes ilman töyssyä ja pomppua. Lienee turha odottaa tai pelätä, että se ikuisesti jatkuu ilman merkittäviä haasteita ja kriisejä. Kiinankin tulevaisuuden kannalta keskeinen kysymys on, koska se iso kriisi tulee, millainen se on ja miten he siitä selviävät. – – Kiinan peruskertomus on ollut, että heillä on ollut lähes vuosittainen, vuosikymmenien päähän ulottuva perspektiivi, he kehittävät rauhassa nousuaan ja välttävät liian suuria vastuita ja rooleja maailmanpolitiikasta, mutta näyttää siltä, että presidentti Xin aikana on avautunut tilaisuuksia ja houkutusia kasvattaa [Kiinan] roolia hyvin nopeasti – –. Monella suunnalla tällä hetkellä näyttää, että Kiinan äänenpainot kovenevat, vaatimukset kasvavat ja tyyli muuttuu. Tulkintani on, että se saattaa olla ennenaikaista, koska Kiina ei ole välttämättä vielä sen tasoinen supervaltta kuin miksi sillä on potentiaalia tulla. Näyttää siltä, että monessa paikassa joudutaan pohtimaan suhtautumista nousevaan Kiinaan. Tulee todennäköisesti luomaan esteitä ja hankaluuksia Kiinan jatkuvalle nousulle, jos se koetaan aggressiiviseksi tai muutoin hankalaksi toimijaksi. – –

Lähde: Kansainvälisen politiikan professori Hiski Haukkalan radiohaastattelu Ylen Radio 1:n Ykkösaamu-ohjelmassa 15.1.2019. Litterointi ja muokkaus: YTL.

9. Suomi-kuva ja suomalainen identiteetti. 30 p.

Suomi-kuvaa on eri aikoina rakennettu sekä suomalaisia että muita varten.

9.1. Vertaile teksti- ja videokatkelmien (aineistot 9. A–9. D) antamaa kuvaa Suomesta ja suomalaisista. 16 p.

9.2. Miksi juuri aineistoissa 9. A–9. D esitettyjen Suomi-kuvien luominen on kunkin teksti- ja videokatkelman omana aikana ollut tärkeää? 14 p.

9. A Tekstikatkelma: Zachris Topelius, *Maamme kirja*

1876 (ruotsiksi 1875) ilmestynyt Zachris (Sakari) Topeliuksen *Maamme kirja* vaikutti suomalaisten omakuvaan kymmeninä uusintapainoksina 1900-luvulle saakka:

Se (Suomen kansa) on siis uuttera ja kestävä kansa. Se on tehnyt työtä kovassa maanlaadussa, ankarassa pohjoisessa ilman-alassa: – se on siis teräksellinen ja voimakas kansa. Suuria vahingoita ja hävityksiä on kohdannut tätä kansaa enemmän kuin useita muita; se on usein ollut pakoitettuna taistelemaan katkerimman puutteen kanssa, se on ollut sorrettuna, sen on täytyntä poltetuista taloistaan paeta synkimpiin sydänmaihiin, ja kuitenkin on se elänyt, toivonut ja jälleen noussut pystyyn: – se on siis kärsivällinen, itsensä kieltävä ja elinvoimalla varustettu kansa. – –

Ei koskaan ole Suomen kansasta lähtenyt valloittajata, joka olisi ahdistanut ja valloittanut muita kansoja; – se on siis rauhallinen kansa, jolla ei ole vallanhimoa ja joka ei ole luotu anastamaan itselleen sijaa maailman mahtavain joukossa.

Se on yksinäisissä metsissään, kaukana sivistyneen maailman keskuksista, hiljaksensa ja kovien vaivojen kanssa taistellen tullut valistukseen; – se on siis tiedonhaluinen ja oppia-rakastava kansa. Sellaiset ovat pää-omaisuudet tällä kansalla, jonka Jumala on valinnut viljelemään kaukaista pohjolata. – –

Ja Jumala on asettanut tämän kansan esimerkiksi ja opettajaksi monille köyhille heimokansoille, jotka ovat hajallansa pitkin maailmaa.

Lähde: Zachris Topelius, *Maamme kirja*. Lukukirja alimmaisille oppilaitoksille Suomessa (1876).

9. B Videokatkelma: Jäänmurtaja Wäinämöinen

TAUSTAA: Vuonna 1922 valmistui maan viisivuotisjuhliin Finlandia-dokumenttielokuva, josta on säilynyt vain pieni osa.

Lähde: Jouni Tulonen, *Näin Suomi-kuvaa kirkastettiin lähes 100 vuotta sitten – kadonneesta suurelokuvasta uusi upea versio*. Yle. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/12/28/nain-suomi-kuvaa-kirkastettiin-lahes-100-vuotta-sitten-kadonneesta>. Julkaistu 28.12.2017. Viitattu 10.2.2019. Muokkaus: YTL.

9. C Videokatkelma: Urheilijoiden vastaanotto

TAUSTAA: Vuonna 1922 valmistui maan viisivuotisjuhliin Finlandia-dokumenttielokuva, josta on säilynyt vain pieni osa.

Lähde: Jouni Tulonen, *Näin Suomi-kuvaa kirkastettiin lähes 100 vuotta sitten – kadonneesta suurelokuvasta uusi upea versio*. Yle. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/12/28/nain-suomi-kuvaa-kirkastettiin-lahes-100-vuotta-sitten-kadonneesta>. Julkaistu 28.12.2017. Viitattu 10.2.2019. Muokkaus: YTL.

9. D Tekstikatkelma: Maabrändivaltuuskunnan maakuvaraportti

Maailmassa on juuri nyt tarvetta Suomen kaltaiselle ongelmanratkaisijalle. Meidän pitää myös itse ymmärtää se, kertoa se ja tuntea siitä vähän röyhkeäkin ylpeyttä.

Valtuuskunta on lähestynyt asiaa kiteyttäen kolme teemaa, joihin tapamme toimia soveltuu erityisen hyvin. Suomalaisen yhteiskunnan toimivuus, suomalaisten läheinen luontosuhde ja maailman kärkiluokkaa oleva peruskoulutus eivät ole pelkästään ylpeyden aiheita, vaan myös tehokkaita työkaluja.

Jokainen kolmesta teemasta on jaettu tehtäviksi, jotka toteuttamalla kehitämme sekä omaa maata että maailmaa ja samalla osoitamme vahvuutemme koko maailmalle. Suomen tehtävä on myös oppia kertomaan se, että juuri me pystymme ratkomaan ongelmat. – –

Näin kehitämme Suomi-kuvaa ainoalla oikealla tavalla: tekemällä Suomesta ja koko maailmasta paremman paikan elää.

Lähde: Maabrändivaltuuskunnan loppuraportti Tehtävä Suomelle. Miten Suomi osoittaa vahvuutensa ratkaisemalla maailman viheliäisimpiä ongelmia (2010).

Tarkista, että vastasit ohjeiden mukaiseen määrään tehtäviä. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.